ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2025/№ 1,1

Termiz – 2025

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020 yil 19 oktyabrda 1122 raqami bilan ro‘yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko‘chirma va ma’lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko‘chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 28.01.2025
Qog‘oz bichimi: 70x85
Bosma tabog‘i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog‘ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko‘chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko‘chasi, 43.
Telefon: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Rasmiy sayt:
www.philologicalresearch.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisod fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY’ATI:
Bekpo‘lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o‘rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas’ul muharrir)
O‘ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Normat Yo‘ldoshev, f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)
Asqar Eshmo‘minov, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.f.d., dotsent, (PhD) (O‘zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Ahad Shukurov, (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Gulchehra Begmatova,(PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Nargis Kurbanazarova, (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Zaynura Qodirova, (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Dilrabo Ergasheva, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To‘raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 28.01.2025
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
www.philologicalresearch.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ, доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Ахад Шукуров, (PhD), доцент (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, (PhD), доцент (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, (PhD), доцент (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, (PhD), доцент (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Зайнура Кадирова, (PhD), доцент (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Дильрабо Эргашева, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 28.01.2025
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
www.philologicalresearch.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV, doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, PhD (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, PhD (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, PhD (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, PhD (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, PhD (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, PhD (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, PhD (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, PhD (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, PhD (Uzbekistan)
Zaynura Kadirova, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, PhD (Uzbekistan)
Dilrabo Ergashova, PhD (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

М У Н Д А Р И Ж А

TILSHUNOSLIK

AMINOVA DILNOZA
Brending va imij tushunchalarining nazariy tavsifi 7

QODIROV UMARJON AKRAMJON O‘G‘LI
Shonazar Shoabdurahmonov Qo‘qon shevasi xususiyatlari haqida 11

NAZAROVA ZIYODA KATTAYEVNA
Frazeologik birliklarni idiomalardan farqlashning muhim ahamiyati 14

QIYOMIDINOVA NILUFAR QAXRAMON QIZI
Ijtimoiy tarmoqlarning lingvistik dinamikasi:
evolyutsiya, o‘ziga xoslik va raqamli davr ta’siri 17

BO‘RONOV NAZIM MUSTAFAQULOVICH
Feyk yangiliklarga qarshi kurashishda milliy va xalqaro tajriba 22

MUSURMONQULOV ADHAM ABDURASHID O‘G‘LI
Tilshunoslikda uyadosh so‘zlar lug‘atini
yaratishning maydon nazariyasidagi talqini 27

SOBIROVA FERUZA ISLOMJON QIZI
Saylovoldi dasturlarda nutqiy manipulyatsiya.....30

XOLMATOVA GO‘ZAL BAXODIROVNA
Internet-media ergonimlarining struktur-semantik tahlili
(o‘zbek va ingliz tillarida) 35

ASHUROV BOBIR SHAKIROVICH
Sud-ekspertiza lingvistikasi: nazariy asos va metodologik talqin 38

ROZUMBETOVA XILOLA UMAR QIZI
To‘rtko‘l tumani oykonimlarining leksik-semantik tahlili.....42

TOJIBOYEV ILXOMJON USMONOVICH
Lingvomadaniyatshunoslik antropotsentrik paradigmaning
asosiy yo‘nalishlaridan biri sifatida 47

МУНДАРИЖА

ADABIYOTSHUNOSLIK

JEPBAROWA SAÝAT KURBANMIRATOWNA
Halk dessanlarynyň beýik şahyr Magtymguly pyragy
döredijiligine çeperçilik täsiri 49

KODIROVA SAODAT ABDIRAXIMOVNA
Badiiy asarlardagi maqollarning evolyutsiyasi
(“Zarbulmasal” asari misolida) 52

АБДУЛЛАЕВ МАХМУД АХМАТОВИЧ
Таджикское литературоведение о вкладе Садриддина Айни
в изучении узбекско-таджикских литературных связей 55

DUSIMBETOVA NARGIZA BAXTIYAROVNA
Bo‘lajak jurnalistlarning transmedia ko‘nikmalarini shakllantirish
va o‘rgatish jarayonining metodikasi 58

TA’LIM

МАМЕДОВА НАРГИЗА ЗИРАДДИНОВНА
Современные методы преподавания русского языка 58

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2025; 1
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNI IDIOMALARDAN FARQLASHNING MUHIM AHAMIYATI

Nazarova Ziyoda Kattayevna,
Termiz davlat universiteti ingliz tili o'qitish metodikasi kafedrasi katta o'qituvchisi

Frazeologik birliklar va idiomalar o'rtasidagi farqni tushunish tilshunoslikda, ayniqsa, tilning semantik va sintaktik tuzilishini tahlil qilishda katta ahamiyatga ega. Frazeologik birliklar va idiomalar o'rtasidagi farqni aniqlash, tilni o'rganishda yanada to'liq va aniq tushunchalar hosil qilish imkonini beradi.

Frazeologik birliklar, odatda, tarkibidagi so'zlarning ma'nosini o'zgartirmasdan bir butun ma'no hosil qilsa, idiomalar aniq, qat'iy ma'no va sintaktik tuzilishga ega bo'lib, ularning tarkibidagi so'zlar individual ma'nolarini yo'qotadi. Mazkur farqlarni o'rganish, tilning ijtimoiy, madaniy aspektlarini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

"Frazeologiya *(yun.* phrasis - ibora + logos - tushuncha, ta'limot) til fanining iboralarini o'rganadigan bo'limi"[1] tilning barcha barqaror birikmalarini, ya'ni idiomalar, maqollar, iboralar va boshqa shunga o'xshash frazeologik birliklarni o'z ichiga oladi va fan sifatida frazeologik birliklarning tuzilishi, ma'nosi, vazifasi, kelib chiqishi va ishlatilish xususiyatlarini o'rganadi. Uning asosiy muhim muammosi frazeologizmlarni nutqda hosil qilinadigan so'z birikmalaridan farqlab, ajratib olish va shunga qarab frazeologizmlarni aniqlashdir.

Frazeologik birliklar – bu ikki yoki undan ortiq so'zning ma'lum bir ma'noga ega bo'lishi natijasida shakllangan barqaror birikmalar bo'lib, ularning semantik tarkibi umumiy tahlil qilinganda to'liq anglashiladi. Frazeologik birliklar tarkibiy qismlarining leksik ma'nosi saqlanib qolishi yoki ma'lum darajada o'zgarishi mumkin.

bir yoqadan bosh chiqarmoq - kimlar, hamjihat bo'lmoq, yakdil bo'lmoq; ko'z(n)ni chirt yumib - tavakkal qilib; til biriktirmoq - yashirin holda kelishib olmoq'

qo'li bormadi – nimanidir qilmaslikka undovchi his-tuyg'uning ta'sirida biror faoliyatga kirisha olmaslik'; qo'l(i) kalta - cheklangan imkoniyatga ega.

"Idioma - *(yun. idioma - o'ziga xos ifoda, ibora*) ma'nosini bildirib, shaklan mantiqqa to'g'ri kelmaydigan fikr, voqea, hodisalarning ifodalanishi. Ular ma'lum tilgagina xos bo'lib, boshqa tillarga so'zmaso'z tarjima qilib bo'lmaydi. Mas., *yuragi shuv etib ketdi* kabi[2].

Idiomalar semantik jihatdan mustaqil bo'lib, ularning tarkibiy qismlari dastlabki leksik ma'nosidan butunlay farq qiladi. Idiomalarning asosiy xususiyati ularning ma'nosi tarkibiy qismlarining bevosita semantik yordamisiz anglab bo'lmasligidir.Buning isbotini quyidagi misollarda ko'rishimiz mumkin: *belida belbog'i bo'lmoq – mard, bir gapli, g'ururli bo'lmoq; besh barmoqni og'izga urmoq – nafsni tiya olmasdan, birdan hammasini o'zlashtirishga harakat qilmoq; boshi devorga tegmoq – o'z xatolari tufayli hayot zarbasiga uchramoq; ishning ko'zini bilmoq – ishning sirini, mohiyatini, oson bajarish yo'llarini, manfaatli yo'llarini bilish; katta og'iz – soxta kibr-havoli, maqtanishni yaxshi ko'radigan; ko'rpasiga qarab oyoq uzatmoq – imkoniyatiga qarab ish qilmoq, faoliyat yuritmoq; ko'z tagiga olmoq – biror narsa, kimsani o'ziniki qilish umidi, ilinji*[3].

Tilshunoslikda frazeologik birliklar va idiomalar alohida o'ringa ega bo'lib, ularning farqlanishi lingvistik tahlillar uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Frazeologik birliklar va idiomalar ko'pincha sinonim tushunchalar sifatida qaraladi, ammo bu tushunchalar o'rtasida muhim farqlar mavjud. Frazeologik birliklarni idiomalardan farqlash muhim ahamiyatga ega. O'zbek tilida bu borada ilk marotaba Samarqand davlat universiteti dotsenti Muborak Ro'ziqulova "O'zbek tilida idiomalar"[4] mavzusidagi nomzodlik dissertatsiyasi hisoblanib, bu ish nisbatan ancha oldingi ishlar sirasiga kiradi. Unda idiomaning tabiati va frazeologik birliklar orasidagi o'rni haqida fikr yuritilgan, xulosalar qilingan.

Ammo frazeologik birliklar va idiomalar tadqiqi bu bilan to'xtagani yo'q. Frazeologizmlar bo'yicha

[1] Mahkamov N., Ermatov. Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati. –Toshkent: Fan, 2013. –B. 38.
[2] Mahkamov N, Ermatov I. Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati. – Toshkent: Fan, 2013. –B. 47 .
[3] Begmatova G. O'zbek tili idiomalarining kichik izohli lug'ati. – Termiz, TerDU nashr-matbaa markazi nashriyoti 2021.
[4] Рузикулова М. Идиоматика узбекского языка: Автореф. дис. канд. филол. наук. – Самарканд, 1966.

Shavkat Rahmatullayevning “O’zbek tili frazeologizmlari lug’ati”[1] bu boradagi yutuqli ishlardan hisoblanadi. Jahon tilshunosligida frazeologizm tushunchasini keng mazmunda tushunuvchi birinchi guruh olimlari L.P.Smit[2], V.P.Jukov[3], V.N.Teliya[4], N.M.Shanskiy[5] barcha turdagi barqaror birikmalarni frazeologizmlarga kiritishsa, N.N.Amosov[6], A.M.Babkin[7], A.I.Smirnitskiy[8]lar faqat ma’lum guruhni frazeologizmga mansub deb biladilar.

Akademik V.V.Vinogradov[9] maqollar, matallar va mashhur so‘zlar (krilatiye slova)ni frazemalar tarkibiga qo‘shmaydi. D.O. Dobrovolskiy[10] idioma nomi ostida faqat frazeologik birliklarni keltirgan bo‘lsa, V.V.Vinogradov ta’rifida frazeologizmlar uch guruhga bo‘lingan: A) frazeologik chatishmalar; b) frazeologik butunliklar; v) frazeologik birliklar.

Tadqiqotchi G. Begmatova o‘z dissertatsiyasida akademik Vinogradov tasnifidagi 1- guruhni idioma deb atagan[11] va o’zbek tilida boshqa tillarga tarjima qilinmaydigan, faqat muqoli qo’yiladigan idiomalarni “O’zbek tili idiomalarining kichik izohli lug’ati”[12] ga yiqqan. S.Kenesbayevaning ta’kidicha, idiomalarning bir tildan ikkinchi tilga so‘zma-so‘z tarjima qilinmasligi uning eng muhim xarakterli belgisidir[13].

Jahon tilshunosligida idiomalar borasida ko‘plab tadqiqotlar olib borilgan va ko‘p sonli idiomalar lug‘atlari taqdim etilgan. Ayniqsa, ingliz va amerika tilshunoslari tomonidan samarali ishlar amalga oshirilgan. Ammo o‘zbek tilida frazeologizmlar idioma misolida kam tadqiq qilingan. Shunga qaramay, tilshunos olim Sh.Rahmatullayev frazeologik birliklarning asosiy ma’no turlarini farqlay turib, “Ma’nosi tarkibidagi lug‘aviy birliklarning asl ma’nosiga bog‘liq bo‘lmagan, yaxlit holda bir ko‘chma ma’no beruvchi so‘z yoki so‘zlar bog‘lanmasi idiomalardir” deya xulosa beradi[14].

Ko‘rinadiki, idioomalar maxsus, o‘ziga xos ko‘chma ma’noli iboralardir. Idiomalar tilshunoslikda frazeologik birliklarning tarkibiy qismi bo‘lib, ularning asosiy xususiyati – ma’nolarining tarkibiy qismlarga ajratib tushuntirib bo‘lmasligidir, ya’ni idiomalar tilda tayyor qolip sifatida ishlatiladi va tarkibiy qismlari o‘zgartirilsa, ularning ma’nosi yo‘qolishi yoki buzilishi mumkin. Idiomalarni boshqa tilga o‘girishda ularning o‘sha tildagi muqobilini topish kerak bo‘ladi. Masalan ingliz tilida quyidagi misollarni keltirishimiz mumkin:

carry something on someone‘s shoulders – biror (mas’uliyatni, majburiyatni) gardaniga, bo‘yniga olmoq;

close one’s eyes to something – biror nimaga ko‘z yummoq, o‘zini ko‘rmaganlikka, bilmaganlikka olmoq;

drum something into someone’s head – biror kishining miyasiga biror fikrni, g‘oyani quymoq, singdirmoq;

give someone a hand – yordam bermoq, ko‘maklashmoq, qarashmoq[15].

Frazeologik birliklar va idiomalarni o’zaro farqlashda quyidagi jihatlarga e’tibor qaratish kerak deb o’ylaymiz:

–ma’no yaxlitligi va tarjima qilinmasligi;

–lingvomadaniyatshunoslik jihatidan ma’lum milliy xoslikka ega bo’lishi;

–milliy koloritbni ochib beruvchi birliklar mavhjudligi;

– ma’lum voqea hodisa asosida prototip voqea asosida vujudga kelishi;

–asl mazmunning va birliklar mazmunini umuman yo’qotishi natijasida tarkibdagi birliklar mazmuni va idioma mazmunini bi-biriga mos tushmasligi kabi.

Demak, idiomalar frazeologik birliklarning ajralmas qismi bo‘lib, ularning tadqiq etilishi tilshunoslikning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Ushbu soha bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar tilning obrazliligi, semantik tuzilishi va madaniy xususiyatlarini chuqurroq o‘rganishga xizmat qiladi. Rus tilshunosligida V.V.Vinogradov va X.N. Asomova, o‘zbek tilshunosligida esa Sh. Rahmatullayev, A.E. Mamatov, B. Yo‘ldoshev kabi olimlarning ishlari frazeologiyaning ilmiy bazasini boyitib kelmoqda. Bu tadqiqotlar idi-

[1] Rahmatullaev Sh. “O’zbek tili frazeologizmlari lug’ati. – Toshkent, Qomuslar Bosh taxririyati, 1992.

[2] Смит Л. Фразеология английского языка. – М., 1959. – В. 206.

[3] Жуков, В. П. Русская фразеология: учебное пособие. – Москва: Высш. шк., 2006. – В. 408.

[4] Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты – Москва: Языки русской культуры, 1996. – С. 284.

[5] Шанский Н.М. Фразеология современного русского языка. – М.,1963.

[6] Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии. – Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1963. – 208.

[7] Бабкин А. М. Русская фразеология: развитие и источники. Акад. наук СССР. – Ленинград: Наука, 1970.

[8] Смирницкий А.И. Лексикология английского языка Издательство литературы на иностранных языках, Москва,1956.

[9] Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке // Избранные труды. Лексикология и лексикография. – М.: Просвещение, 1977.

[10] Добровольский Д. О..Национально-культурная специфика фразеологии // Вопросы языкознания. – 1997.

[11] Begmatova G.X. O‘zbek Milliy korpusida idiomalar bazasini yaratish: Filologiya fanlari falsafa doktori avtoreferati, Termiz, 2021.

[12] Begmatova G. O‘zbek tili idiomalarining kichik izohli lug‘ati. – Termiz: TerDu NMM nashriyoti, 2021. – B. 54.

[13] Осмонова Ж. Идиомы в киргизском языке. Автореферат на соискание уч.степени канд. наук. – Фрунзе, 1969. – С. 6.

[14] .Rahmatullaev Sh. Frazeologik birliklarning asosiy ma’no turlari. – Toshkent: Fan, 1955. – B. 26.

[15] Yusupov A. O‘zbekch-inglizcha idiomalar lug‘ati. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2014.

omalarning kelib chiqishi, tuzilishi, funksional xususiyatlari va tarjima muammolariga oid muhim nazariy va amaliy asoslarni yaratgan.

Frazeologiya sohasidagi tadqiqotlar hozirgi kunda ham dolzarbligini yo‘qotmagan bo‘lib, turli tillarda idiomalarning semantik va pragmatik jihatlari bo‘yicha ilmiy izlanishlar davom etmoqda. Idiomalar nafaqat tilshunoslik nuqtayi nazaridan, balki madaniyatshunoslik va tarjimashunoslik nuqtayi nazaridan ham muhim ahamiyatga ega.

Rezyume. Frazeologik birliklar, odatda, tarkibidagi so‘zlarning ma’nosini o‘zgartirmasdan bir butun ma’no hosil qilsa, idiomalar aniq, qat’iy ma’no va sintaktik tuzilishga ega bo‘lib, ularning tarkibidagi so‘zlar ma’nolarini yo‘qotadi. Ushbu maqolada frazeologik birliklar va idiomalar o‘rtasidagi farqni tushunish tilshunoslikda, ayniqsa, tilning semantik va sintaktik tuzilishini tahlil qilishda katta ahamiyatga ega ekanligi haqida ma’lumot beradi.

Resume. Phraseological units usually create a whole meaning without changing the meanings of the words within them, whereas idioms have a fixed meaning and syntactic structure, causing the words within them to lose their individual meanings. This article provides information on the importance of understanding the difference between phraseological units and idioms in linguistics, especially in analyzing the semantic and syntactic structure of a language.

Резюме. Фразеологические единицы обычно создают целостное значение, не изменяя значения входящих в их состав слов, тогда как идиомы обладают фиксированным, точным значением и синтаксической структурой, из-за чего слова внутри них теряют свои индивидуальные значения. В данной статье представлена информация о важности понимания различий между фразеологическими единицами и идиомами в лингвистике, особенно при анализе семантической и синтаксической структуры языка.